

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри спеціальної освіти
протокол від 30.08.2022 р. №2
завідувач кафедри

_____ (доц. Н. Кабельнікова)

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Освітня програма «Спеціальна освіта»
першого (бакалаврського) рівня
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Івано-Франківськ, 2022

1. Опис курсу

Назва освітньої компоненти	Спеціальна методика навчання природничих дисциплін
Тип курсу	Обов'язкова освітня компонента
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень освіти
Кількість кредитів/годин	6 кредити / 180 годин
Семестр	I семестр, II семестр
Викладач	Оксана Лаврикова (Oksana Lavrykova), кандидат біологічних наук, професор кафедри https://orcid.org/0000-0003-2757-1148
Посилання на сайт	
Контактний телефон, месенджер	(0552)326782
Email викладача:	Lavrikova@ksu.ks.ua
Графік консультацій	Середа, 16:00-17:00 або за призначеним часом
Методи викладання	лекційні заняття, практичні роботи, кейси, презентації, тестові завдання, індивідуальні завдання
Форма контролю	Залік, Іспит

2. **Анотація дисципліни:** Вивчення тем курсу та їх застосування у методичній підготовці майбутнього вчителя має чітку професійну спрямованість. Практичні заняття передбачають формування у студентів професійних умінь та навичок: вміння аналізувати програму, шкільні підручники, навчально-методичні посібники; визначати освітні, розвивально-виховні, корекційні задачі; складати тематичні та поурочні плани; моделювати і аналізувати різні типи уроків та інші форми навчальних занять; добирати та раціонально застосовувати комплекс методів, методичних прийомів, засобів та способів організації пізнавальної діяльності школярів; формувати в учнів систему методологічних, загальнонавчальних та спеціальних умінь і навичок; організувати і проводити індивідуальну, групову, фронтальну роботу учнів на уроках, позаурочних і позакласних заняттях; виготовляти наочні та дидактичні матеріали; вивчати і використовувати педагогічний досвід.

3. Мета та завдання дисципліни:

Мета курсу: формування у студентів основних методичних умінь і навичок з викладання курсу природознавства на основі сформованих методологічних, методичних і біологічних знань.

Завдання курсу:

- **Методичні** – формування професійних компетенцій студентів – майбутніх вчителів спеціальної загальноосвітньої школи, а саме, діяти автономно, вміти працювати з різними видами інформації, мати екологічну свідомість;
- **Пізнавальні** – оволодіти системою знань з основних розділів методики викладання природознавства: цільовий і змістовий компоненти навчання природознавства, діяльнісний компонент (методи, форми організації), результативність навчання; засвоїти розвиваючий і виховний потенціал змісту навчання природознавства у спеціальному загальноосвітньому навчальному закладі.
- **Практичні** – сформувати вміння застосовувати новітні педагогічні технології навчання під час викладання природознавства; – оволодіння вміннями визначати компоненти особистісно-орієнтованої технології навчання; – проводити різні види уроків, організовувати позаурочну і позакласну роботу з природознавства; – вміння досягати визначеної мети навчального процесу за допомогою різних методів і методичних прийомів; – вміння формувати в учнів науковий світогляд, біоцентричне бачення світу, розумне ставлення до свого здоров'я.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність - студент здатний до узагальнення науково-теоретичних основ методики вивчення природознавства, розуміти структуру, та зміст чинних навчальних програм, підручників та навчально-методичної літератури, методів та технологій організації сучасного навчально-виховного процесу.

Загальні компетентності:

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дефектологічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження при роботі з дітьми, що мають порушення інтелекту.

СК-13. Здатність дефектолога будувати гармонійні відносини з особами, що мають порушення інтелекту, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

Програмні результати навчання:

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності дефектолога, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти та роботи дефектолога сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, з порушеннями інтелекту, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, визначати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей та рекомендації щодо створення найоптимальніших умов для здобуття ними спеціальної освіти.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації дефектологом освітньо-корекційного процесу в різних типах спеціальних закладів.

РН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності дефектолога знання про методик, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) дефектолога відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН15. Застосовувати у професійній діяльності дефектолога сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.

PH16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

PH17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

5. Структура курсу

Кількість кредитів/годин	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Самостійна робота (год.)
4кредитів / 120 годин	30	30	60

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

- Мультимедійне обладнання: проєктор, ноутбук, проєкційний екран, смарт-телевізор.
- Навчальні диски DVD, презентації, електронні версії практичних занять, методичні матеріали.
- Презентації, відеоматеріали, електронні версії лекцій, методичні матеріали.

7. Політика курсу

Для успішного складання підсумкового контролю з дисципліни вимагається 100% відвідування очне або дистанційне відвідування всіх лекційних занять. Пропуск понад 25% занять без поважної причини буде оцінений як FX.

Високо цінується академічна доброчесність. До всіх студентів освітньої програми відбувається абсолютно рівне ставлення. Навіть окремий випадок порушення академічної доброчесності є серйозним проступком, який може призвести до несправедливого перерозподілу оцінок і, як наслідок, загального рейтингу студентів. Мінімальне покарання для студентів, яких спіймали на обмані чи плагіаті під час тесту чи підсумкового контролю, буде нульовим для цього завдання з послідовним зниженням підсумкової оцінки дисципліни принаймні на одну літеру. Будь ласка, поставтесь до цього питання серйозно та відповідально.

8. Схема курсу

Модуль 1 Методика навчання природознавства як педагогічна наука і педагогічна технологія.

1. Методика навчання природознавства як педагогічна наука і педагогічна технологія .

- Методика навчання природознавства як педагогічна наука як навчальна дисципліна і педагогічна технологія.
- Предмет методики навчання природознавства, його наукові основи.
- Структура методики навчання. Загальна та окремі методики.
- Зв'язок методики навчання природознавства з педагогікою, психологією, віковою фізіологією та біологією.
- Методи наукових досліджень, що застосовуються в методиці навчання природознавства.

2. Короткий нарис історії методики викладання природознавства.

- Передумови введення природознавства як навчального предмета в загальноосвітню школу (1786р.).
- Природознавство як навчальний предмет у період шкільних реформ ХІХ століття.
- Еволюційно-біологічний напрям шкільного природознавства.
- Особливості шкільного природознавства в першій половині ХХ ст. Зв'язок природознавства з життям, створення перших підручників, загальних і часткових методик.

3. Цілі і завдання шкільного курсу природознавства.

- Цілі шкільної біологічної освіти. Стратегічна ціль шкільної біологічної освіти та тактичні цілі шкільної біологічної освіти – когнітивні, ціннісно – орієнтаційні та розвивальні.
- Когнітивні (пізнавальні) цілі: засвоєння учнями системи знань основ біологічних наук, формування загальнонавчальних та спеціальних умінь і навичок.
- Ціннісно-орієнтаційні цілі: формування емоційно-ціннісного ставлення учнів до природи, людини і суспільства.
- Розвивальні цілі: удосконалення розумових здібностей школярів: а)самостійності мислення; б) розвиток мовлення; в) розвиток уяви, фантазії, спостережливості.
- Завдання шкільної біологічної освіти: світоглядні, методологічні, теоретичні, практичні.

Модуль 2 Структура і зміст природознавства в спеціальній загальноосвітній школі

1. Зміст, система і принципи побудови природознавства (бгод).

- Особливості навчального предмету.
- Змістовні лінії навчального предмета “Природознавство”. Провідні ідеї шкільного курсу природознавства та їх реалізація в змісті окремих розділів.
- Структура та основні компоненти змісту природознавства. Рівні біологічних знань та принципи побудови їх системи в сучасній спеціальній загальноосвітній школі.
- Програми і підручники з природознавства, їх структура та принципи побудови.
- Міжпредметні і внутрішньопредметні зв’язки шкільного курсу природознавства. Проблеми концепції, стандарту та змісту біологічної освіти в Україні.

2. Формування і розвиток загальнобіологічних понять.

- Структурні компоненти процесу навчання природознавства: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, діяльнісно-операційний, контрольно-корекційний, оцінно-результативний, емоційно-вольовий.
- Система природничих знань як теоретична та інформаційна основа для формування природознавчого аспекту наукового світогляду.
- Теорія формування і розвитку понять, їх класифікація і умови утворення. Взаємозв’язок між поняттями, уявленнями і мисленням.
- Провідні поняття курсу. Міжпредметні, внутрішньопредметні і послідовні зв’язки, спрямовані на формування понять.
- Процес формування уявлень і понять у системі навчання природознавства в V-IX класах. Розвиток умінь і навичок в процесі формування понять.

3. Методи пізнання природи і методи навчання.

- Проблема методів навчання у дидактиці та методиці викладання природознавства. Класифікація методів навчання природознавства за джерелом знань (словесні, наочні, практичні) та за ступенем пізнавальної самостійності (ілюстративно-репродуктивні, частково-пошукові, дослідницькі).
- Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
- Словесні, наочні, практичні методи навчання природознавства.
- Методи стимулювання навчальної діяльності учнів. Методи формування пізнавальних інтересів.
- Методи контролю і самоконтролю у навчанні.

- Методичні прийоми як складова частина методу. Класифікація прийомів навчання. Відбір і поєднання методів і методичних прийомів при розв'язуванні конкретних навчально-виховних завдань.

4. Організаційні форми навчання природознавства.

- Поняття «форми навчальних занять» та «форми навчальної діяльності учнів». Різноманітність організаційних форм навчання в сучасній школі.
- Урок — основна форма навчання природознавства. Основні вимоги до сучасного уроку природознавства.
- Типологія уроків. Макро- і мікроструктура уроку. Система уроків з теми.
- Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, колективна, індивідуальна.
- Підготовка вчителя до уроку. Перспективне, тематичне і поурочне планування. Аналіз, самоаналіз і самооцінка уроку. Схема аналізу уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку.

5. Місце і значення лабораторних і практичних робіт з природознавства.

- Підготовка вчителя до проведення лабораторних і практичних робіт з природознавства.
- Методика проведення лабораторних і практичних робіт.
- Особливості лабораторних і практичних робіт під час вивчення окремих розділів.

6. Позакласна робота з природознавства

- Позакласна робота як форма організації навчання.
- Форми, види, методи позакласної роботи з природознавства.
- Значення позакласної роботи.

Модуль 3 Матеріальне-технічне забезпечення навчання природознавства у спеціальних загальноосвітніх закладах

1. Обладнання кабінету природознавства.

- Оснащення кабінету.
- Правила роботи в кабінеті.
- Куточок живої природи.

2. Навчально-дослідна ділянка в школі

- Зміст та організація роботи учнів на навчально-дослідній ділянці.
- Вимоги до функціонування навчально-дослідної ділянці.
- Охорона праці.

3. Педагогічні інновації та нові педагогічні технології навчання.
- Застосування педагогічних інновацій та нових педагогічних технологій на уроках природознавства.
 - Застосування комп'ютерних технологій на уроках природознавства.

9. Система оцінювання та вимоги: форма (метод) контрольного заходу та вимоги до оцінювання програмних результатів навчання

Максимальна кількість балів за семестр - 100 балів

Максимальна кількість балів за залік/іспит – 40 балів

Модуль 1. Назва та максимальна кількість балів за цей модуль

Форма (метод) контрольного заходу, критерії оцінювання та бали

Лекції – 14 балів (по 2 бали за кожну лекцію)

Практичні роботи – 21 бал (по 3 бали за кожну практичну роботу)

Модуль 2. Назва та максимальна кількість балів за цей модуль

Форма (метод) контрольного заходу, критерії оцінювання та бали

Лекції – 14 балів (по 2 бали за кожну лекцію)

Практичні роботи – 18 балів (по 3 бали за кожну практичну роботу)

Контрольна робота за два модулі 1 – 15 балів

Модуль 3. Назва та максимальна кількість балів за цей модуль

Форма (метод) контрольного заходу, критерії оцінювання та бали

Лекції – 10 балів (по 2 бали за кожну лекцію)

Практичні роботи – 15 балів (по 3 бали за кожну практичну роботу)

Контрольна робота підсумкова - 1 – 25 балів

Студенти можуть отримати до 10% бонусних балів за виконання індивідуальних завдань, підготовці презентації, участь у конкурсах наукових робіт, предметних олімпіадах, конкурсах, неформальній та інформальній освіті (зокрема, COURSERA та ін.).

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Гурина Г.І., Чопик Г.Я. Природознавство. Рослини: Підруч. для 7кл. допоміжної школи. – К.: «Богдана», 2003. – 368с.
2. Косенко Ю Природознавство: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70) 7 клас. – Чернівці: «Букрек», 2020. – 224с.
3. Косенко Ю Природознавство: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70) 8 клас. – Чернівці: «Букрек», 2021. – 240с.
4. Лаврикова О.В. Методика викладання природознавства в допоміжній школі. Практикум. – Х.: ПП Вишемирський, 2007. – 144с.
5. Любарець О. Природознавство: підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70) 6 клас. – Чернівці: «Букрек», 2020. – 160с.

6. Природознавство: Програми для 6-9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів для розумово відсталих дітей / Укл.: Г.О. Блеч. – 2009. – 32с.
7. Стожок Л.С., Любарець О.В. Природознавство. Нежива природа: Підручник для 6 кл. допоміжної школи. – К.: «Освіта», 2002. – 56с.
8. Стожок Л.С., Любарець О.В. Зошит з природознавства для 6 кл. допоміжної школи. – К.: «Освіта», 2002. – 159с.
9. Типова освітня програма початкової освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку 1 клас. – Київ, 2018. – 74с.
10. Трикоз С., Блеч Г. Я досліджую світ: підручник для 1 класу спеціального закладу загальної середньої освіти (F70). – Київ: «Либідь», 2020. – 112с.
11. Трофімова Є.М. Природознавство. Людина: Підручник для 9 кл для допоміжної школи. – К.: «Богдана», 2005. – 184с.
12. Трофімова Є.М. Зошит з природознавства для 9 кл для допоміжної школи. – К.: «Богдана», 2005. – 96с.
13. Чопик Г.Я. Зошит з природознавства для 7кл. допоміжної школи. – К.: «Богдана», 2003. – 70с.

Додаткові

1. Методика навчання біології. Практикум. Для студентів вищих педагогічних навчальних закладів біологічних спеціальностей / За редакцією І.В. Мороза. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005.- 90с.
2. Шарко В.Д. Сучасний урок фізики: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К., 2005. – 220 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://nduv.gov.ua> – бібліотека ім. В.І. Вернадського
2. <http://ekniga.com.ua> – інформаційно-пошукова система каталог з електронної літератури
3. <http://7ua.net> – електронна бібліотека: енциклопедії, словники, підручники.
4. <http://lib.com.ua> - сайт електронної бібліотеки.